

BØRNEDANMARK NU!

– om dobbelt-LPen »Flyt dig« som et bud på en dansk børnemusikpolitik.

af Lars Ole Bonde

FNs internationale børneår i 1979 satte gang i kulturindustrien. Det var hverken småting, der blev produceret eller små profiler, der blev scoret i børneårets navn. Der blev dog også taget mange gode initiativer, og enkelte har overlevet den tidsbestemte velvilje og er gået med ind i 80'erne ved mere eller mindre godt helbred, f.eks. børneaviserne »Een for alle« og »Også en avis«. På musikområdet er det nok dobbelt-LPen »Flyt dig!«, der står som det vigtigste enkeltresultat af børneårets aktiviteter. Bag den stod en initiativgruppe, bestående af folk fra forskellige områder af børne- og ungdomsarbejdet, pladeselskabet Genlyd og langt over 100 musikere, der investerede tid og (foreløbig) ulønnet arbejdskraft i at producere de to pladers i alt 23 sange. Altså et ret så omfattende projekt, som der er god grund til at se nærmere på.

Lad mig med set samme sigte, at denne artikel ikke er tænkt som en »anmeldelse«. Jeg går ikke uhildet eller objektivt til en pladeudgivelse, som jeg ikke har hørt før. Det er tværtimod en af præmisserne for det, jeg skriver, at jeg kender og holder meget af (næsten alle) sangene på »Flyt dig!«. De børn jeg bor sammen med, er også glade for dem, men nok på en anden, lidt mere respektfuld-distanceret måde. Hvilket sikkert skyldes, at de er yngre end pladens primære målgruppe: de 6–12 årige. Jeg skriver om FD, dels fordi jeg altså ser det som et overordentligt vigtigt og positivt initiativ til en samling på børnemusikområdet, dels fordi FD afspejler nogle af de vigtigste tendenser og problemer på dagens danske børnemusikarena. Derfor er FD god at diskutere ud fra.

Der kan (jvf. andre artikler i dette nummer) tales om følgende hoved-tendenser eller områder inden for børnemusik-kulturen idag:

Overleveringen, som består af a) børns egne, selvproducerede sange, vrøvlerim, remser, sanglege o.l., som overleveres mundtligt og varieres fra generation til generation – og b) de traditionelle børnesange (model »De små synger«), skrevet af voksne for børn, med meget forskelligt indhold og musikalsk spændende fra højskolesangstilen i forenklet udgave til mere rytmisk betonedede sange (a la »Den lille frække Frederik«).

Børnerocken, børnenes egen musikalske (instrumentalt-vokale) formulering af deres liv, dets glæder og problemer, skrevet af børn for børn (og voksne). Stilistisk er det netop 60'ernes og 70'ernes ungdomsmusik par excellence: rocken, der dominerer.

Pædagogisk rock. Den nye rytmiske børnemusik, hvor børn synger om deres liv i tekster skrevet af voksne, der også står for musikken og det instrumentale akkompagnement (model »Vesterbro Ungdomsgård«). Disse sange er ofte hentet fra dramatik-sammenhænge.

Voksen-rock (forældre- og børneelsker-rock). Rytmisk musik med tekster, som handler om børn og både henvender sig til dem og deres forældre (og andre voksne). Skrevet og fremført af voksne.

Der kan rejses mange indvendinger mod denne opdeling. Der er selvfølgelig tale om en grov forenkling, der vil være uretfærdig mod mange enkeltteksempler, og systematikken er bestemt heller ikke uangribelig. – Når jeg alligevel bruger den, er det fordi den griber fat i nogle af de for mig at se afgørende spørgsmål, der skal besvares, hvis der skal diskuteres eller formuleres børnemusikpolitik på et lidt mere principielt plan:

a) Lægges der op til ren konsumtion, til børns reproduktion af foreliggende materiale, eller motiveres der til selvstændig produktivitet?

b) Inddrages børnene i fremførelsen, eller er de helt passive?

c) Har sangene en pædagogisk/politisk hensigt eller videreformidler de et traditionelt voksensyn på børnene? Er teksterne skrevet på børns eller voksnes præmisser?

Disse spørgsmål er for mig at se langt vigtigere at søge besvaret end f.eks. en nok så veldokumenteret placering af enkeltssange inden for en socialistisk resp. borgerlig forståelsesramme. Eller en detaljeret systematisering af de repræsenterede musikalske stilarter. – I det første tilfælde kommer det nemt til at snerpe derhen, at den »bedste« børnesang er den, som rummer en klar socialistisk forståelse af (barne)samfundet og samtidig giver børnene nogle handlingsanvisninger. Men så enkelt forholder det sig ikke. I det andet tilfælde forfalder

Et eksempel på, hvordan børnekultur kan formidles, hvis man vil. Hvert eneste cover til dobbelt-LPen Flyt Dig! er et unikum.

diskussionen til mere eller mindre præcise meninger om, hvor komplicerede musikformer, børn kan kapere. Og selvom det selvfølgelig betyder noget, er det heller ikke nok.

Men det er også for let – omend nok så let – at snobbe nedad, og sige, at den bedste børnemusik er den, som på en gang er skrevet af og for børn, udføres af børn og rummer en »voksen« socialistisk horisont.

Grundkravene må være, at teksterne er solidariske og appellerer til børnenes kritiske sans og/eller deres fantasi og at musikken er aktiviserende eller i det mindste fængende. Og så må man i øvrigt diskutere konkret.

På »Flyt dig!« er ikke alle de nævnte tendenser repræsenteret.

Det er ikke så mærkeligt, at »overleveringen« er sparsomt repræsenteret. Traditionelle børnesange er der ingen af, og det ville også have været malplaceret. Børnenes egne rim og remser stikker hovedet frem enkelte steder, f.eks. i indledningen til Bjarne Jes Hansens »Okker gokker gummiklokker erle perle pif paf puf – væk med den beskidte luft!«.

Det er straks langt mere problematisk at »Børnerocken« faktisk ikke er repræsenteret på FD. Her lover pladen langt mere end den holder, når man står med albummet i hånden: De fantastisk flotte covere er alle tegnet af børn. Hvert enkelt

cover er forskelligt og illustrerer en af pladens sange. Det er et storslået (intet mindre) eksempel på, hvordan børns egne kulturprodukter kan formidles, hvis man altså vil. Og det lover nærmest som en selvfølge, at der inden for børne-coveret må være børne-rock. Hvad der ikke er. Hverken de navnkundige Parkering Forbudt, Yoghurtjammer eller nogen af de mange andre børnerockgrupper er med. Nærmest kommer vel gruppen Barrock, som består af børn, men det fremgår ikke af pladen, om nummeret er lavet af et barn. – Her finder jeg mao., at initiativgruppen har disponeret forkert. Der skulle simpelt hen have været børnegrupper med.

Den »pædagogiske rock«s repræsentanter er udover ovennævnte Barrock med Eddie Luthje det århusianske Ludoband (en Holger Laumann-gruppering), der hjælper 5A fra Fjordsgade skole med at fremføre deres lærer Gudmund Auring »Tævesang« og »Den omvendte verden« – udmærkede numre med en lidt for slap tekstudtale (jvf. min datters fejllhøring: »Åh ja tra la la – det er ikke noget der sker med sand« – i stedet for »... hver dag«, Sådan lyder det faktisk, og det er unødvendigt). Og man må vel også nævne John Nørgårds galgenhumoristiske spøg »Løbet hjemmefra«, selv om barnestemmen her er et fupnummer!

Langt de fleste af FDs numre er »voksenrock«. (Rockbetegnelsen bruger jeg for nemheds skyld. Den skal ikke skjule, at det musikalske spektrum er ret bredt: fra John Nørgårds reggae-inspirerede »I bussen gennem byen« til Finn Th. Bachmanns meget enkle (sorte) vise om »Lille Anna«, eller Bjarne Jes Hansens traditionelt folkemusikalske »Det er sommer«, der udmærker sig ved dels at være den eneste 100 procent glade sang og det eneste nummer i tredelt takt (6/8) på hele den afterbeatdominerede plade). – Det spændende er her bl.a. at initiativgruppen har kontaktet grupper, man ellers ikke forbinder med børnemusik, f.eks. Gnags, Hvalsø og Kræn Bysteds, og bedt dem være med. Nogle af disse navne har virkelig »flyttet sig« og opnået fine børnevenlige resultater (især Gnags og Ole Bundgård efter min mening). Det er sange med solidariske og godt sete tekster, og musik som er »på niveau« med målgruppen. Derimod tror jeg, at Kræn Bysteds' overordentlig smukke og velarrangerede »Du ka tro de ku glo« går hen over hovedet på målgruppen. Teksten er for kompliceret, og de velklingende melismer (flere toner på samme stavelse) i omkvædet gør det ikke nemmere.

Voksenrocken har med navne som Trille, Poul Kjoller, Bjarne Jes Hansen været dominerende i 70ernes nye børnemusik. Men mange andre end de nævnte har bidraget. I betragt-

ning af, at så mange af 70ernes nye børne- (og for den sags skyld også voksen-)sange var skæmmet af floskelsprog og abstrakte paroler, er det en næsten udelt fornøjelse at gennemlytte FD. Selvom man ikke kan sige, at der er blevet etableret noget »enhedssprog« er teksterne sprogligt meget homogene. Sangene er konkrete uden at være private, kloge uden at være bedrevidende, problembevidste uden at være belærende. Solidariske mao. – og præget af stor iagttagelses- og indlevelsesevne hos forfatterne. Indholdsmæssigt rundes en lang række af de problemer, som er en del af de fleste børns hverdag: stressede, arbejdsløse, dobbeltmoraliske, vrede, humorforladte eller (en sjælden gang) flinke, levende voksne, – kønsroller, drømmen om et bedre liv, fremmedarbejderbørn, skilsmisser, søskende osv. Jomfru Anes/Ole Dalsgaards spændende sang om børns ufattelige situation i det borgerkrigshærgede Nicaragua fortjener at blive nævnt som den eneste, der vender blikket ud over Danmarks grænser. – Rent fortællateknisk anvendes der to synsvinkler i teksterne. Langt de fleste er formuleret »nedefra«, fra en børnesynsvinkel, dvs. fortalt i 1. person af et barne-jeg. Som f.eks. hos John Nørgård:

»Se der hvor vejen svinger lidt der bor jeg faktisk selv
og jeg er vild med god musik og dyr og hedder Keld«

Det er uden tvivl den mest benyttede synsvinkel, fordi den letter identifikationen hos lytteren, og måske også fordi den kan være et godt middel mod parolemageri.

Kun 5 af FDs numre er formuleret »oppefra«, fra en voksen-synsvinkel. Det kan ske på forskellige måder. F.eks. kan der opereres med et såkaldt »3. persons-jeg«, der ligger tæt på 1. personsformen, men giver mulighed for at supplere med yderligere iagttagelser. Et eksempel fra Trilles bidrag til pladen, »Afstikkeren«:

»Hun er øm i kroppen
da hun stille lister op igen
ingen spørger selv om de ikke
ved hvor hun gik hen
Her er alting altid det samme
hun vil stikke af igen
hvis der var et andet sted at stikke hen.«

Men der kan også være en regulær fortæller, som i Finn Th. Bachmanns »Lille Anna«, der begynder: »Anna er ene-barn/nær byens havn hun bor/i et højhus på 11te sal...«.

Og endelig er der den form, som lettest fører over i tomme paroler: Teksten formuleres »udefra«, af en upersonlig instans, der fortolker og giver gode råd – her til børnene. De to eksempler på FD balancerer nu udmærket. Bjarne Jes Hansen i

»Okker gokker«:

»Når fuglen falder død til jorden
når fisken dør i Isefjorden
når alt bliver for forurent
ja så er det for sent

Så skriv til vores statsminister:
Ved du hvad hr. statsminister
nu skal det dælme dulme være slut
Forurening er forbudt!«

Eller i omkvædet på Hvalsøs bidrag den programmatisk-parole:

»Syng selv – ta og gør noget ve'ed
syng selv – find noen at syng med
op og spille bongo på dit spisebord
syng en sang med dine egne ord
syng selv.«

Hvis »Flyt dig!« sammen med de nye børnegrupper bliver retningsgivende for 80ernes børnemusik ser det godt ud. Meget godt endda.

På nuværende tidspunkt er der kun solgt omkring 8000 eksemplarer af FD. Det skyldes efter pladeselskabets mening bl.a., at DR ikke bruger pladen ret meget, hvad der igen kan hænge sammen med at nogle af initiativgruppens medlemmer arbejder i DR. Og i disse Erhard Jacobsen-tider skal man jo passe på. En egentlig honorarudbetaling kan imidlertid først begynde, når der er solgt 10000 eks. Og der skal sælges 24000, før alle har fået deres penge. Først derefter bliver der penge til den fond for alternativ, dansk børnekultur, som ellers er en del af målsætningen.

Og da de to plader samtidig kan erhverves for én plades pris, kan jeg dårligt slutte af med at sige andet end: Køb den, hvis du ikke allerede har den. Og brug den.

FLYT DIG (LP/MC GENLP 115) med Gnags, Barrock & Eddie Lüthje, Kræn Bysteds, Modspillerne, Hvalsø, Ole Fick m.fl., John Nørgård & Big Joe Band, Fætter Tonedøv, 5A & Ludoband, Trille, Finn Th. Bachmann, Bjarne Jes Hansen, Jomfru Ane Band, Ole Bundgaard, Halgrim, Sylvester & Svalerne, Søren Kragh Jacobsen & Biorytmerne, Poul Kjøller, Charlatan, Sonjas Søstre.
Vejledende pris: kr. 75,- .